

Stadsbezoek aan Herenthals op 16 september 2017

Op zaterdag 16 september zijn we in groep naar Herenthals getrokken om deze zuid-Kempense stad te verkennen.

Met de trein van 08.27u spoorden we naar Berchem. Na 10 minuten konden we op de trein naar Turnhout stappen. Deze bracht ons via Lier naar onze bestemming. Het was halftien en we wandelen naar het centrum waar we in café "Het Schaliken" (annex van de stadsschouwburg en het toeristisch kantoor) een koffie dronken.

Om 10.30 kwam de gids ons ophalen en zij begon met een algemene situering van de stad in de voorbije eeuwen, de kerkelijke bezittingen en de invloed van het hertogdom Brabant op de ontwikkeling van de stad.

Herenthals is de historische hoofdstad van de Kempen.

Al in 1150 werd de naam 'Herenthals' vermeld. Dit betekent 'een heuvel waar hekelteer of haagbeuk groeit'.

De stad kreeg vrijheidsrechten in 1209, nu meer dan 800 jaar geleden.

Herenthals verwierf haar grootste welvaart in de loop van de veertiende eeuw, toen de wol- en lakennijverheid een grote bloei kenden.

De lakenhal

Eerst liepen we tot aan de Lakenhal, de belangrijkste getuige van het rijke Herenthalse verleden.

In de vijftiende eeuw bouwden de wolwevers en lakenmakers de Lakenhal om er handel in te drijven.

De oudste bronnen vermelden het 'gulden huys', 'meethuys' of 'loothuys'.

De laatste ingrijpende restauratie was in 2010. Nu heeft de Lakenhal een socioculturele functie. Tijdens tentoonstellingen is de Lakenhal vrij toegankelijk.

Aan de noordzijde staat sinds 1534 het achthoekige belfort. De spitse toren is ongeveer 35 meter hoog. Sinds het midden van de zestiende eeuw hangt in de belforttoren een beiaard. De huidige beiaard werd

ingespeeld in 1965. De belforttoren staat op de werelderfgoedlijst van UNESCO.

Voor de zuidgevel staat het Boerenkrijgmonument uit 1898. Het herinnert aan de slag bij Herenthals op 28 oktober 1798, een van de bloedigste episodes uit de opstand van de Kempense boeren tegen de Fransen.

Ook staat hier een standbeeld van "Rik Van Looy" de ongekroonde keizer van de wielersport.

Het Augustijnenklooster

Na de markt liepen we door de het Hofkwartier (winkelstraat) naar de Augustijnenlaan.

De paters augustijnen vestigden zich in 1613 in Herenthals om onderricht te geven in de Latijnse school. In 1616 werd de eerste steen gelegd van het Augustijnenklooster, waarvan nu enkel de infirmerie (1692) overblijft. Het klooster heeft erg geleden onder de Boerenkrijg.

Tijdens de slag van Herenthals op 28 oktober 1798 zijn de gebouwen van het klooster door de Franse soldaten in brand gestoken en grotendeels verwoest. De paters augustijnen keerden daarna niet meer terug in Herenthals.

De infirmerie heeft onder andere gediend als

Stadsbezoek aan Herenthals op 16 september 2017

tabaksmagazijn en vervolgens als brandweerkazerne. De laatste ingrijpende verbouwing dateert van 1992. Sindsdien worden hier de archieven van de stad bewaard. Aan de buitenkant valt vooral de moderne zijaanbouw op, waarin de ingang is ondergebracht.

Het Oud Gasthuis

Langs kleine straatje laat de gids ons zien waar de wolbewerkingsbedrijfjes in de oude stad waren ingepland. In de vijftiende eeuw kenden de Herentalse wol- en lakennijverheid een enorme bloei. Voor de productie maakten de Herentalse lakenmakers dankbaar gebruik van de nabijheid van de Nete en haar zijarmen. Water was immers onmisbaar voor het vervaardigen van het fijne laken, maar werd ook gebruikt om energie op te wekken met watermolens. Het tracé van de kleine waterloopjes om de machines met waterkracht aan te drijven zijn nog te herkennen.

We komen nu aan bij de oude noordkant van de stad waar de wallen van de stad en de Kleine Nete elkaar kruisen.

Hier treffen we het historische Herentalse Gasthuis aan. Het is ontstaan rond 1253, en is ongetwijfeld het oudste van de Kempen. Van 'gasthof' evolueerde het geleidelijk naar 'ziekenhuis'. Het maakte deel uit van een klooster van de zusters Augustinessen.

Er zijn vier gebouwen waarvan de architectuur de moeite waard is om te bekijken.

-De ingangspoort en het oude klooster die stammen uit de zeventiende eeuw.

Voor de zestiende-eeuwse kapel, met gotische koorramen, spits lantaarntorentje en laag buitenportaal zijn waardevol. De kapel wordt nog steeds gebruikt voor huwelijken en uitvaartplechtigheden.

In het oude klooster vinden nu verschillende diensten van het Herentalse OCMW onderdak. In de gasthuisschuur vindt u de oudste delen van het domein. In het gebinte van de schuur zitten balken van rond het begin van de veertiende eeuw.

-Het Oud Gasthuis vormt een opmerkelijk geheel met het rood bakstenen ziekenhuis uit het interbellum (de periode tussen de eerste en tweede wereldoorlog). De bouwstijl is vergelijkbaar met onze oorspronkelijke kliniek Maria-Middelares.

-het ziekenhuis met verschillende grote kleurvlakken in de gevel, uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Op de zesde verdieping van dit gebouw is de vzw "To walk again", met als promotor Marc Hermans, ondergebracht

-een splinternieuwe vleugel uit de eenentwintigste eeuw.

De vistrap

We bezoeken eerst nog het kasteel Le Paige. Het kasteel is gebouwd in 1892. De bouwstijl is eclectisch: elementen uit de renaissance, barok en classicisme vormen een neostijl. Het smeedijzeren hek aan de voortuin is van de Herentalse ijzergieter Van Aerschot. Sinds de restauratie in 2000 heeft het kasteel een socioculturele functie.

Nu lopen we langs het wandelpad naast de Kleine Nete. De stuw op de rivier, enkele tientallen meters stroomopwaarts vanaf kasteel Le Paige, dient niet om energie op te wekken maar om het verval van de rivier te controleren. De stuw verhindert wel dat vissen stroomopwaarts zwemmen om te paaien. Om deze hindernis weg te werken heeft men een merkwaardige constructie gebouwd: ter hoogte van de stuw is een omleiding in de rivier gelegd. Het water stroomt naar beneden langs een reeks brede lage trappen. Onderzoek heeft aangetoond dat meer dan twintig vissoorten van deze weg gebruikmaken. We lopen nu verder in deze groene long van de stad. We lopen terug naar het centrum van de stad

Stadsbezoek aan Herenthals op 16 september 2017

De stadswallen

Op onze weg lopen we over restanten van de oorspronkelijke aarden stadswallen.

Na de toekenning van vrijheidsrechten aan Herenthals door Hendrik I, hertog van Brabant, in 1209 mocht de nieuwe stad versterkingen bouwen. Zo konden de Herenthalsenaren aanvallen van plunderaars en roversbenden afslaan en hun welvaart verdedigen.

Het behoud van hun welvaart was niet alleen in het belang van Herenthals maar ook in dat van de hertog.

De Nonnenvest en de Begijnvest zijn samen met de beide stadspoorten de laatste tastbare overblijfselen van die middeleeuwse versterkingen. Het waren aarden wallen, opgeworpen met het zand dat uit de ernaast gelegen grachten afkomstig was.

De wallen werden beplant om verstuiwing tegen te gaan. Er stonden strenge straffen op het kappen van het hout op de wallen.

Het authentieke profiel is nog het best zichtbaar aan de Nonnenvest, waar de wal een hoogte bereikt van tien tot twaalf meter.

Het Besloten Hof

Aan de Nonnenstraat komen we aan een goed weggestoken pareltje "Het Besloten Hof".

Dit slotklooster werd opgericht in 1410 en bewoond door zusters Norbertinessen tot ze in 1797 werden verdreven door de Franse republikeinen.

In 1836 betrokken de zusters Franciscanessen het klooster.

We aarzelen niet om de poort open te duwen en ons onder te dompelen in de rust van het Besloten Hof.

De gebouwen rond de binnenkoer stammen uit de zeventiende eeuw.

Door het poorthuis kijkt men recht op de oude woning van de proost (1682). Het oude wapenschild van Herenthals is op het

gelijkvloers, tussen twee vensters links van de ingangdeur, aangebracht. De vijftiende-eeuwse kapel werd tijdens de Franse Revolutie gedeeltelijk gesloopt, maar in 1855 heropgebouwd. Achter de kapel ligt het mooie convent uit 1661, waar de zusters nog steeds in gemeenschap leven.

In het Besloten Hof zijn er ook kantoren van het Wit-Gele Kruis en KVLV.

De Zandpoort

Het is nu al rond 12.30u en al wat over tijd voor de lunch. We lopen nog langs de Zandpoort. Een van de nog behouden stadspoorten.

De Zandpoort wordt voor het eerst vermeld in 1402. De gevel is bekleed met Gobertange-kalkzandsteen; binnenin is veel ijzeroer van de streek verwerkt.

In 1643 werd de poort grondig hersteld en verbouwd, waarbij ze aan de buitenzijde een vlakke gevel in sobere renaissancestijl kreeg.

De laatste restauratie dateert van 2007.

Nu is het reppen naar het hotel-restaurant De Swaene om de innerlijke mens wat te versterken!

Na de middag komt onze gids ons terug halen om het Begijnhof nog te bezoeken.

Stadsbezoek aan Herenthals op 16 september 2017

Het Begijnhof

Onze gids neemt ons op sleeptouw door de wereld van de begijntjes en vertelt over de manier waarin deze devote mensen hun dagen sleten. Al voor 1266 werd in Herenthals het oude begijnhof in de omgeving van het Gasthuis gesticht. Omwille van veiligheid werd dit verlaten en het huidige begijnhof werd gebouwd in de zeventiende eeuw.

De poort in de Burchtstraat werd gebouwd in 1630, het poortgebouw aan de kant van de Begijnenstraat al in 1622.

Het oudste huis van het begijnhof is het Fundatiehuis (1657), tegenover de ingang van de Sint-Catharinakerk (1599-1614). In deze kerk, die fraai gerestaureerd is, zijn er zeer regelmatig diensten zodat ze niet altijd te bezoeken is.

Tegenover 'Ons Heer op de koude steen' aan de kerk staat de infirmerie. In het gebouw werden arme en zieke begijnen opgevangen.

De infirmerie is in haar oorspronkelijke staat behouden gebleven. Ze staat in een rij achttiende-eeuwse huizen.

In de jaren zestig van vorige eeuw is een groot deel van het begijnhof afgebroken. Daardoor werd het niet opgenomen op de lijst van het UNESCO werelderfgoed. Het begijnhof is nu onder beheer van het OCMW. De woonhuizen zijn in erfpacht gegeven. De erfpachters zijn verplicht de huizen te renoveren volgens welbepaalde voorschriften.

Omwille van de vele opdrachten moet onze gids van ons afscheid nemen.

We gaan wel nog naar de Sint Waldertrudiskerk, omdat s 'morgens er een dienst was, en zo de kerk niet open voor bezoekers.

De Sint-Waldertrudiskerk

De Sint-Waldertrudiskerk wordt in de volksmond 'de Bovenkerk' genoemd. Ze staat in het midden van de oudste stichtingskern van Herenthals. De kerk is een parel van Brabantse hooggotiek.

De positie van de toren tussen koor en beuk is opvallend. De toren lijkt wel in het schip te zakken. Dit is allicht te verklaren door het feit dat de toren samen met de dwarsbeuk het enige overblijfsel is van de oorspronkelijke veertiende-eeuwse kerk.

De kerk is rijkelijk versierd met borstweringen, waterspuwers, nissen en torentjes. Wandelt u vooral eens rond de kerk. Aan de zuidzijde, bovenop de sacristie, staat het zogenaamde zilvertoreke. Dit achthoekige torentje diende als schatkamer van de kerk.

De kerk heeft heel wat kunstschaten, zoals het retabel van Sint-Crispien en Crispiniaan, en waardevolle schilderijen van de Franckens, Jordaens, De Vos en Cossiers.

Hier sloten we onze verkenning af.

Na nog een lekker pintje op het terras en in het zonnetje, keerden we met de trein van 17.33 terug naar huis.

Het was weer een ontdekking!

DDV

